

ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Мар'яна Гринців,
кандидатка психологічних наук,
старша викладачка кафедри соціальної педагогіки
та корекційної освіти,
Дрогобицький державний педагогічний університет,
m_hryntsiv@dspu.edu.ua

У даний час здійснюється активний пошук способів вирішення проблем, пов'язаних із впровадженням інклюзивної освіти, які б дозволили осмислити її специфіку. порушується питання необхідності створення інклюзивно-ресурсних центрів, які стали осередками реальної підтримки сімей, які виховують дітей з порушеннями в розвитку в багатьох адміністративно-територіальних громадах. Розглядається необхідність супроводу педагогів масових шкіл на базі інклюзивно-ресурсних центрів, що дозволить забезпечити індивідуалізацію процесу підготовки здобувачів освіти до нової діяльності.

Інклюзивна освіта передбачає, що у ситуації спільного навчання дитини з особливими освітніми потребами (ООП) з нормотиповими однолітками в умовах загальноосвітньої школи освітня програма має бути адаптована (модифікована) з врахуванням психофізіологічних можливостей та освітніх потреб дитини з ООП. У цьому перед педагогами ставляться завдання з проектування, розроблення адаптованих освітніх програм, індивідуальних навчальних планів, виборі оптимальних методів навчання та виховання учнів з ООП, виявлення та усунення потенційних перешкод до навчання. Проте вчитель загальноосвітньої школи, який звик давати уроки з готових розробок, як правило, не знайомий зі спеціальною педагогікою, що забезпечує успішність навчання дітей із різними порушеннями.

Практика показує наявність серйозних труднощів у педагогів у реалізації завдань інклюзивної освіти, а також існуючих проблем у галузі

підготовки педагогів шкіл у частині освоєння ними теорії та практики інклюзивної освіти. Спостерігається гострий дефіцит освітян дефектологічного профілю [4].

Водночас загальноосвітні заклади потребують системного, безперервного, методичного супроводу з реалізації індивідуальних практик освіти дитини з ООП у школі.

До сьогодні окремі заклади, які здійснюють освітню діяльність з адаптованих основних загальноосвітніх програм, практично не взаємодіяли із загальноосвітніми школами, які приступають до вирішення загальних завдань щодо побудови корекційно-педагогічного процесу навчання дітей з ООП. Інклюзія ж, яка виступає як новий орієнтир освітньої політики у сфері навчання дітей із ООП, вимагає перебудови всього процесу масової освіти як системи для забезпечення освітніх потреб усіх дітей, так званого злиття двох паралельно існуючих систем загальної та спеціальної освіти. У ситуації інклюзивної освіти спеціальна освіта має прийти до школи та стати професійним ресурсом звичайного вчителя. Ресурси, насамперед людські (кваліфіковані фахівці, компетентні у вирішенні завдань навчання, виховання, соціальної адаптації та інтеграції у суспільстві учнів з ООП), сконцентровані у школах та необхідні для впровадження у загальноосвітніх закладах, мають стати доступними для педагогів шкіл [2].

Останніми роками дедалі більше важливо необхідним стає створення освітніх закладів, інклюзивно-ресурсних центрів як механізму руху інноваційної практики інклюзивної освіти, що зароджується.

Ресурс (від франц. *ressource* – допоміжний засіб) – «запас або джерело чогось», «можливість для здійснення чогось», «засіб, що дозволяє за допомогою певних перетворень отримати бажаний результат».

Інклюзивно-ресурсний центр розглядається як структурний підрозділ, що забезпечує концентрацію ресурсів певного виду, у тому

числі людських (кваліфікованих фахівців) та матеріальних ресурсів (засобів навчання та обладнання, інформаційно-комунікаційних технологій, навчальної та методичної літератури та ін.). Матеріальні, організаційні та кадрові ресурси інклюзивно-ресурсного центру, у свою чергу, покликані забезпечити ефективну організацію підвищення компетентності (стажування) педагогічних та керівних працівників освітніх закладів, що реалізують інклюзивну практику.

Так на базі інклюзивно-ресурсних центрів створено умови, що відповідають особливим освітнім потребам дітей, здійснюється робота з корекції та розвитку порушених чи затриманих у розвитку психічних функцій, оптимізується діяльність із соціалізації дітей та зміцненню їх здоров'я. У класах є спеціальні пристрої, що забезпечують ефективний доступ до всіх навчальних предметів. Кожна зі шкіл має унікальний досвід, власну стратегію та тактику здійснення освітнього процесу.

На регіональному рівні головною метою інклюзивно-ресурсних центрів є супровід освітніх закладів з питань інклюзивної освіти учнів із ООП. У зв'язку з цим перед інклюзивно-ресурсними центрами ставляться такі:

- методична допомога педагогічним працівникам закладів з оволодіння спеціальними підходами та методами навчання при організації інклюзивної освіти;

- створення умов для здобуття педагогічними працівниками теоретичних та практичних навичок здійснення навчальної діяльності з адаптованих основних загальноосвітніх програм для дітей з порушенням мовлення, порушеннями інтелектуального розвитку, порушеннями психоемоційного розвитку, з порушенням зору, слуху, опорно-рухового апарату та інших тих, хто навчається з ООП при організації інклюзивної навчання;

– організація супроводу в галузі індивідуальних практик педагогів, які працюють за адаптованими загальноосвітніми програмами, а також у сфері соціалізації та реабілітації при організації інклюзивної освіти [2].

Загалом інклюзивно-ресурсний центр є базою для проведення практичних занять (семінарів, практикумів) відповідно з програмою підвищення компетентності педагогів. Він забезпечує презентацію власного інноваційного досвіду шляхом організації різних форм соціально-педагогічної взаємодії, до яких належать науково-практичні конференції, майстер-класи, творчі майстерні та інші події. Виконання функцій інклюзивно-ресурсного центру веде до пошуку фахівцями творчих груп, створених з урахуванням центрів, форм, методів спеціальної освіти у практику загальноосвітніх шкіл. В даний час це можливо з використанням супроводу, основними цілями якого є спонукання педагогів навчальних закладів до змін, забезпечення індивідуалізації процесу підготовки педагогів до нової діяльності, сприяння пошуку внутрішніх та зовнішніх освітніх ресурсів у вигляді організації продуктивної рефлексії [5].

Будь-яка робота в центрі передбачає отримання конкретного продукту, який може бути використаний педагогом у практичній діяльності.

Так, наприклад, продуктом взаємодії фахівців інклюзивно-ресурсного центру та загальноосвітньої школи, що здійснює інклюзивна освіта, буде фрагмент адаптованої освітньої програми учня, що стане основою для планування корекційних занять, вибору форм роботи, як із самим учнем, і з його батьками та створення оптимального освітнього середовища для кожного учня.

Тому, інклюзивно-ресурсні центри мають стати ефективним механізмом підготовки здобувачів освіти загальноосвітніх шкіл до інноваційної практики.

Список використаних джерел:

1. Бісмак О. В. Особливості організації діяльності реабілітаційних закладів в Україні. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 4 (12). URL: <http://oaji.net/articles/2016/2923-1456410370.pdf> (дата звернення: 22.05.2024).
2. Заварова Н. В. Організація діяльності закладів соціальної реабілітації системи освіти України. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*. Педагогічні науки. 2012. № 19, Ч. 2. С. 75–81.
3. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навч.-метод. посібник / за заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.
4. Обухівська А. Г. Технології підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивної освіти. *Харківський осінній марафон психотехнологій (каталог психотехнологій; тези доповідей)* : збірник наукових праць за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Харків, 27–29 жовтня 2022 р. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. С. 261–264. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733809> (дата звернення: 19.05.2023).
5. Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи) : метод. посіб. / Т. В. Жук та ін. ; за ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. Київ : Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2022. 102 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732630/1/Organization%20models%20IRC.pdf> (дата звернення: 19.05.2023).